

Przedmiotowe zasady oceniania

Klasa 4 – wymagania na poszczególne oceny szkolne

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
Dział 1. Poznawanie przyrody (odpowiada treściom kształcenia z działów I i częściowo II z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)					
1. Sposoby poznawania przyrody	wymienia źródła wiedzy o przyrodzie; wymienia zmysły potrzebne do poznawania przyrody; podaje przykłady obiektów, które można obserwować przez lupę.	określa, co to jest przyroda; podaje po dwa przykłady obserwacji przyrodniczych, w których wykorzystuje się lornetkę.	podaje przykłady obiektów, organizmów, które można obserwować przez mikroskop; wyjaśnia, do czego jest potrzebna mapa, kompas i taśma miernicza.	wyjaśnia, co to są narządy zmysłów i jaka jest ich rola w poznawaniu przyrody.	wyjaśnia, jakie są źródła wiedzy o przyrodzie.
2. Obserwacje przyrodnicze	podaje przykłady organizmów, obiektów i zjawisk, które można obserwować.	wymienia sposoby dokumentowania obserwacji przyrodniczej; wymienia zasady bezpieczeństwa, których należy przestrzegać, prowadząc obserwacje przyrodnicze.	wyjaśnia, co to jest obserwacja przyrodnicza.	opracowuje kartę obserwacji dowolnego obiektu.	wyjaśnia, kiedy można na podstawie obserwacji wyciągnąć wnioski.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
3. Doświadczenia przyrodnicze	podaje przykłady pytań, na które można uzyskać odpowiedź, przeprowadzając doświadczenie przyrodnicze.	wymienia zasady, których należy przestrzegać, prowadząc doświadczenie.	wymienia punkty, które zawiera karta doświadczenia.	podaje różnice między próbą badawczą a kontrolną w doświadczeniu.	uzasadnia, dlaczego w doświadczeniu jest potrzebna próba kontrolna.
4. Kierunki geograficzne	wyjaśnia, kiedy jest nam potrzebna znajomość kierunków świata, wyznacza kierunki świata za pomocą gnomonu i Słońca.	posługuje się kompasem przy wyznaczaniu kierunków świata.	opisuje kierunki świata na róży kierunków; określa kierunki świata w terenie.	opisuje sposoby wyznaczania kierunków świata w sytuacji, gdy nie ma przyrządów i gdy nie widać Słońca.	konstruuje kompas domowym sposobem według instrukcji i posługuje się nim.
5. Zmiany położenia Słońca na niebie	podaje przykłady świadczące o pozornych zmianach położenia Słońca na niebie; wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>wschód Słońca</i>, <i>górowanie Słońca</i>, <i>zachód Słońca</i>.	określa długość dnia (od wschodu do zachodu Słońca); wyjaśnia pojęcie widnokręgu.	charakteryzuje widnokrąg w mieście i na wsi; analizuje zależności między długością cienia a wysokością Słońca nad widnokręgiem.	podaje zależności między wielkością widnokręgu a wysokością, na jakiej znajduje się obserwator.	wyjaśnia, dlaczego droga Słońca nad widnokręgiem odbywa się w cyklu dobowym.
6. Położenie Słońca na niebie w różnych	wymienia daty rozpoczynające kalendarzowe pory	opisuje ilustracje pokazujące drogę Słońca nad	rozpoznaje i wskazuje rysunki przedstawiające drogę	samodzielnie wykonuje rysunki przedstawiające drogę	wyjaśnia przyczyny występowania różnic w długości drogi Słońca nad widnokręgiem, w zależności od pory

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
porach roku	roku; • wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>równonoc</i> i <i>przesilenie</i> .	widnokreśm w zależności od pór roku.	Słońca w dniach rozpoczynających pory roku; • wyjaśnia zależność między wysokością Słońca nad widnokreśmem a długością cienia w różnych porach roku.	Słońca nad widnokreśmem w dniach rozpoczęcia pór roku.	roku.
7. Podsumowanie działu 1. Poznawanie przyrody	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 1–6.				
Dział 2. Orientacja w terenie i pogoda (odpowiada treściom kształcenia z działów II (częściowo) i III z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)					
8. Co to jest plan?	• wyjaśnia, co to jest plan; • podaje przykłady zastosowania planów.	• rysuje proste plany małych przedmiotów w zeszycie, np. pudełka od zapatek; • wyjaśnia, dlaczego nie można narysować planu klasy bez zmniejszenia jej wymiarów.	• rysuje obiekty w podanych dowolnych zmniejszeniach, np. plan klasy, pokoju, ławki szkolnej.	• szacuje na podstawie pomiarów sali lekcyjnej, ile razy należy zmniejszyć długość i szerokość sali, aby jej plan zmieścił się na kartce.	• wyciąga wnioski dotyczące zależności między zastosowanym pomniejszeniem obiektu a wielkością tego obiektu na planie.
9. Plan i mapa	• wymienia różnice	• rozpoznaje na mapie	• określa kierunki świata	• planuje i opisuje trasę	• podaje przykłady innych map (np.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	między planem i mapą; wymienia stałe elementy mapy; odczytuje na mapie topograficznej, gdzie znajduje się np. las, szkoła, kościół.	znaki topograficzne liniowe, powierzchniowe i punktowe, podaje ich przykłady. rozpoznaje mapę topograficzną wśród innych map do wyboru.	na mapie topograficznej; analizuje mapy topograficzne pod względem liczby zabudowań i innych elementów.	wycieczki, określając kierunki świata; wyznacza trasę wędrówki, zgodnie z opisem na mapie topograficznej.	tematycznych) i opisuje ich zastosowanie.
10. Korzystanie z planów i map	wskazuje plany miast wśród innych map; wymienia sytuacje życiowe, w których plan miasta jest niezbędny.	odczytuje informacje z planu miasta i mapy topograficznej w podstawowym zakresie; wskazuje ulice i określa kierunki, w których przebiegają, np. z północy na południe; pokazuje na planie punkty wymienione przez nauczyciela; określa kierunki świata na mapie topograficznej i planie miasta.	planuje trasę wycieczki po mieście lub po najbliższej okolicy z uwzględnieniem najciekawszych punktów lub punktów wskazanych przez nauczyciela.	orientuje plan miasta i mapę topograficzną za pomocą kompasu i charakterystycznych punktów w terenie; opisuje przebieg podanej trasy z uwzględnieniem kierunków przebiegu ulic, lokalizacji zabytków itp.	szkicuje trasę ze szkoły do domu, uwzględniając kierunki świata, bez korzystania z mapy.
11. Składniki pogody	wymienia składniki pogody.	opisuje poszczególne składniki pogody.	rozdziela opady i osady atmosferyczne.	na podstawie prognozy pogody opisuje jej	rozdziela przykładowe rodzaje chmur i przewiduje na podstawie ich

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
				składniki.	wyglądu zmiany w pogodzie.
12. Pomiar składników pogody	przyporządkowuje składniki pogody do urządzeń pomiarowych.	wymienia jednostki pomiaru składników pogody.	odczytuje wartości składników pogody z urządzeń pomiarowych.	na podstawie wartości poszczególnych składników pogody opisuje warunki pogodowe.	przewiduje wartości składników pogody w zależności od sytuacji opisanych przez nauczyciela.
13. Mapa pogody w różnych porach roku	przedstawia składniki pogody za pomocą symboli graficznych.	odczytuje składniki pogody z mapy pogody.	określa pogodę na podstawie mapy pogody wybranej części kraju.	rozdziela pory roku na podstawie wybranych map pogody.	przedstawia mapę pogody na podstawie prognozy słownej.
14. Niebezpieczeństwa związane z pogodą	wymienia niebezpieczeństwa związane z pogodą.	opisuje, jak należy zachować się podczas burzy.	opisuje, jak należy zachować się podczas wichury, ulewy i śnieżycy.	opisuje zjawisko tęczy.	opisuje zasadę działania piorunochronu.
15. Podsumowanie działu 2. Orientacja w terenie i pogoda	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 8–14.				
Dział 3. Ja i moje ciało (odpowiada treściom kształcenia z działu IV z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)					
16. Organizm człowieka	podaje przykłady narządów w organizmie	wskazuje, że podstawowym elementem budującym	omawia funkcje układów narządów w organizmie	rozpoznaje położenie układów i narządów na rycinach	opisuje hierarchiczność struktury organizmu.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	człowieka oraz ich funkcje.	organizm jest komórka; • wymienia główne układy narządów organizmu człowieka.	człowieka.	anatomicznych.	
17. Układ ruchu	wymienia funkcje szkieletu; wskazuje na planszy podstawowe części szkieletu; określa rolę układu mięśniowego w organizmie.	wskazuje dwa przeciwstawne działające mięśnie, np. zginacz i prostownik przedramienia; wskazuje na modelu szkieletu człowieka rodzaje połączeń kości.	wymienia elementy składowe szkieletu człowieka; wskazuje główne mięśnie organizmu człowieka.	wyjaśnia, dlaczego mięśnie muszą pracować parami.	omawia budowę i funkcjonowanie stawu.
18. Układ pokarmowy	omawia rolę układu pokarmowego.	wskazuje na schematach budowy układu pokarmowego tworzące go narządy i podaje ich nazwy.	opisuje ogólnie przebieg procesów zachodzących w przewodzie pokarmowym człowieka.	wymienia rodzaje zębów człowieka i podaje ich funkcje.	opisuje rolę ślinianek, wątroby i trzustki.
19. Układ oddechowy	omawia rolę układu oddechowego.	wskazuje na schematach budowy układu oddechowego tworzące go narządy i podaje ich nazwy.	uzasadnia, dlaczego oddychanie przez nos jest zdrowsze niż przez usta.	opisuje proces wymiany gazowej zachodzący w płucach.	wykazuje związek między budową a rolą krtani.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
20. Układ krwionośny	wymienia główne funkcje krwi.	omawia rolę serca.	opisuje rodzaje naczyń krwionośnych.	na podstawie ryciny omawia budowę serca.	wyjaśnia, dlaczego krążenie krwi jest warunkiem życia człowieka.
21. Układ nerwowy	wskazuje na planszy układ nerwowy; nazywa podstawowe elementy układu nerwowego.	omawia rolę układu nerwowego w funkcjonowaniu organizmu.	omawia części układu nerwowego.	wymienia funkcje, jakie pełnią mózg i mózdzek.	uzasadnia, dlaczego układ nerwowy odgrywa kluczową rolę w organizmie.
22. Układ rozrodczy	wskazuje różnice w budowie komórki jajowej i plemnika, podaje nazwy poszczególnych elementów budowy układu rozrodczego kobiety i układu rozrodczego mężczyzny.	określa rolę układu rozrodczego kobiety i układu rozrodczego mężczyzny.	wskazuje na planszy rozmieszczenie narządów rozrodczych kobiety i mężczyzny.	określa rolę poszczególnych narządów w układzie rozrodczym męskim i układzie rozrodczym żeńskim.	uzasadnia przystosowanie budowy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego do pełnionych funkcji.
23. Zmiany zachodzące okresie dojrzewania	opisuje zmiany zachodzące w organizmach dziewcząt i chłopców	wyjaśnia, na czym polega dojrzewanie dziewcząt i chłopców.	wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na rozwój	charakteryzuje etap dojrzewania.	wyjaśnia, co to znaczy, że na dojrzewanie mają wpływ hormony.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	w okresie dojrzewania.		organizmu w okresie dojrzewania.		
24. Narządy zmysłów	wymienia zmysły człowieka i wskazuje je na własnym organizmie; podaje podstawowe zasady dbania o słuch i wzrok.	opisuje rolę poszczególnych zmysłów w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego; uzasadnia, dlaczego nie należy słuchać zbyt głośnej muzyki oraz korzystać zbyt długo z telefonów komórkowych.	wyjaśnia, co to znaczy, że zmysły ulegają adaptacji; podaje przykłady świadczące o ochronnym działaniu zmysłów dla organizmu.	uzasadnia, że zmysły chronią organizm przed niebezpiecznymi czynnikami zewnętrznymi.	opisuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów.
25. Jak dbać o własne ciało i otoczenie?	podaje zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci.	omawia znaczenie czystości odzieży, obuwia, bielizny i otoczenia dla utrzymania zdrowia; podaje przykłady ubioru dostosowanego do pory roku i rodzaju pracy.	wymienia substancje wydalone i wydzielane przez skórę. opisuje poprawne zasady mycia zębów.	wyjaśnia, dlaczego przestrzeganie higieny osobistej jest obowiązkiem każdego człowieka.	proponuje i przeprowadza doświadczenie przedstawiające niszczenie szkliva nazębnego.
26. Podsumowanie	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 16–25.				

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
działu 3. Ja i moje ciało					
Dział 4. Ja i moje otoczenie (odpowiada treściom kształcenia z działu V z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)					
27. Świat substancji	wymienia trzy podstawowe grupy ciał stałych w zależności od ich właściwości fizycznych.	wymienia trzy stany skupienia substancji.	opisuje trzy stany skupienia substancji w zależności od ułożenia drobin oraz możliwości ich przemieszczania się.	uzasadnia, dlaczego przykładowe ciało zostało wykonane z danej substancji.	opisuje właściwości ciała w zależności od rodzaju substancji, z jakiej zostało wykonane.
28. Niebezpieczne substancje	odróżnia środki szkodliwe po oznaczeniach na opakowaniu lub etykiecie.	na podstawie instrukcji omawia sposób posługiwania się środkami czystości.	uzasadnia celowość umieszczania symboli ostrzegawczych na produktach szkodliwych.	interpretuje szkodliwość produktu oznaczonego kilkoma piktogramami ostrzegawczymi.	określa szkodliwe dla zdrowia skutki działania preparatów drażniących, żrących, wybuchowych i toksycznych.
29. Uszkodzenia ciała	wskazuje sposoby postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia; opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego	podaje przyczyny uszkodzeń skóry; opisuje objawy złamania kości.	podaje zasady właściwego postępowania w wypadku pogryzienia przez zwierzę.	podaje różnice między zwichnięciem a złamaniem; wyjaśnia, dlaczego nie należy opalać się bez właściwego zabezpieczenia skóry.	wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	promieniowania słonecznego.				
30. Choroby zakaźne i zapobieganie im	• wyjaśnia, co to są choroby zakaźne; • opisuje podstawowe sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym.	• uzasadnia konieczność zasięgnięcia porady lekarskiej w przypadku zachorowania na chorobę zakaźną; • podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka i dróg zakażenia się nimi.	• wskazuje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych; • uzasadnia celowość wykonywania szczepień ochronnych.	• opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych.	• omawia ogólnie zasadę działania szczepionki.
31. Niebezpieczne organizmy	• wymienia typowe objawy alergii; • opisuje zachowania chroniące człowieka przed zakażeniem się grzybicą.	• podaje przykłady zwierząt jadowitych.	• podaje przykłady roślin mogących wywołać alergię u ludzi.	• wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność.	• wyjaśnia, co oznaczają pojęcia: <i>alergia, alergolog</i>.
32. Uzależnienia	• wskazuje sposoby odmawiania propozycjom picia alkoholu, palenia tytoniu i zażywania narkotyków.	• wymienia sytuacje, w których należy powiedzieć <i>nie</i>; • wyjaśnia, co to jest uzależnienie.	• podaje przykłady zachowań asertywnych wobec presji otoczenia; • wyjaśnia, dlaczego znajomości zawarte przez internet mogą	• opisuje skutki działania nikotyny na organizm człowieka.	• uzasadnia konieczność zachowania postawy antyalkoholowej i antynikotynowej.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
			być niebezpieczne.		
33. Zdrowy styl życia	wymienia podstawowe zasady zdrowego stylu życia; podaje przykłady potraw, których powinna się wystrzegać osoba prowadząca zdrowy styl życia; wymienia czynniki mające szkodliwy wpływ na organizm człowieka.	opisuje zasady zdrowego stylu życia; wyjaśnia, dlaczego należy zachować postawę asertywną w sytuacji bycia namawianym do zapalenia papierosa, wypicia alkoholu lub spróbowania narkotyków.	uzasadnia stwierdzenie: <i>Ruch i umiejętność odpoczynku są bardzo ważne dla organizmu.</i>	wyjaśnia, dlaczego bycie życzliwym dla innych ma wpływ na zdrowie człowieka; uzasadnia stwierdzenie: <i>Zdrowie w dużej mierze zależy od nas samych.</i>	wyjaśnia, jak rozumie stwierdzenie: <i>Wytyczaj sobie realistyczne cele życiowe i wytrwale dąż do ich osiągnięcia.</i>
34. Podsumowanie działu 4. Ja i moje otoczenie	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 27–33.				

Dział 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy (odpowiada treściom kształcenia z działu VI z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
35. Przyroda ożywiona i nieożywiona. Rodzaje skał	• podaje przykłady elementów przyrody ożywionej i nieożywionej; • wymienia rodzaje skał (lite, luźne i zwięzłe).	• wyjaśnia, co to są skały i minerały; • odróżnia skały lite od pozostałych, rozpoznaje granity i piaskowce.	• rozpoznaje w krajobrazie elementy przyrody ożywionej i nieożywionej; • charakteryzuje różne rodzaje skał i rozpoznaje je; • wyjaśnia, co to są surowce mineralne, podaje ich podział.	• podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych; • podaje przykłady surowców jubilerskich.	• opisuje pochodzenie skał; • wyjaśnia powstawanie skał osadowych; • dokumentuje skały w najbliższej okolicy (fotografuje, opisuje, wyjaśnia różnice między nimi).
36. Formy ukształtowania powierzchni Ziemi	• wymienia formy ukształtowania terenu; • wskazuje, które z form są wklęsłe, a które wypukłe (na fotografiach, modelach lub w terenie).	• rozpoznaje na ilustracjach i nazywa poszczególne formy ukształtowania terenu.	• wskazuje i nazywa elementy pagórka; • rozpoznaje zbocza łagodne i strome; • wskazuje na modelu i nazywa elementy doliny rzecznej.	• rozpoznaje i nazywa elementy doliny rzecznej w terenie.	• charakteryzuje poszczególne formy ukształtowania terenu; • rozpoznaje w terenie formy terenu i wykonuje ich dokumentację fotograficzną.
37. Warunki życia na lądzie	• wymienia najważniejsze cechy środowisk lądowych.	• podaje przykłady sposobów przetrwania zimy przez rośliny i zwierzęta.	• podaje przykłady przystosowań roślin do warunków suchych i wilgotnych.	• podaje przykłady roślin światłolubnych i cieniulubnych.	• wykazuje związek budowy zwierząt z przystosowaniem do życia na różnych podłożach.
38. Organizmy	• rozpoznaje pospolite	• wskazuje różnice	• podaje przykłady bylin	• podaje, które rośliny są	• podaje różnice między roślinami

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
najbliższej okolicy	drzewa, krzewy i rośliny zielne występujące w najbliższej okolicy; • rozpoznaje pospolite zwierzęta występujące w najbliższej okolicy.	między drzewem iglastym a drzewem liściastym; • wyjaśnia, czym różni się drzewo od krzewu i rośliny zielnej; • wskazuje pień i koronę drzewa.	występujących w najbliższej okolicy.	nazywane bylinami.	jednorocznymi, dwuletnimi i wieloletnimi.
39. Las jako środowisko życia organizmów	• wyjaśnia, co to jest las; • wymienia funkcje lasu; • podaje podstawowe zasady zachowania się w lesie.	• omawia znaczenie tablic informacyjnych umieszczanych przy wejściu do lasu.	• wyjaśnia różnice między lasem liściastym, iglastym i mieszanym.	• wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>buczyna, bór, las mieszany</i> .	• prezentuje samodzielnie opracowany regulamin zachowania się w lesie.
40. Organizmy różnych warstw lasu	• wymienia warstwy roślinności w lesie; • podaje przykłady grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących.	• podaje przykłady roślin tworzących poszczególne warstwy lasu.	• opisuje temperaturę powietrza, wilgotność i nasłonecznienie występujące w poszczególnych warstwach lasu; • opisuje, jak można poznawać las za pomocą różnych zmysłów.	• wyjaśnia, dlaczego rośliny runa leśnego kwitną wczesną wiosną; • wyjaśnia znaczenie ściółki leśnej dla życia w lesie.	• omawia przystosowania roślin w poszczególnych warstwach lasu do panujących tam warunków.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
41. Sposoby odżywiania się organizmów	rozdzielił cudzożywny i samożywny sposób odżywiania się organizmów.	podaje przykłady znaczenia roślin w przyrodzie i życiu człowieka.	uzasadnia, że człowiek jest organizmem cudzożywym.	uzasadnia, że rośliny to organizmy samożytne.	opisuje ogólnie proces fotosyntezy.
42. Przystosowania organizmów do zdobywania pokarmu	na wybranych przykładach przedstawia przystosowania zwierząt roślinożernych i mięsożernych do zdobywania pokarmu.	wykazuje różnorodność sposobów polowania zwierząt mięsożernych.	uzasadnia, że budowa roślin stanowi przystosowanie do samożywnego odżywiania się.	podaje przykłady przystosowań zwierząt do odżywiania się pokarmem płynnym.	wykazuje związek między budową przewodu pokarmowego roślinożerców a spożywanym przez nich pokarmem.
43. Łąka jako środowisko życia organizmów	podaje przykłady wykorzystywania łąk przez człowieka.	rozpoznaje typowe rośliny łąkowe.	rozpoznaje zwierzęta żyjące na łące.	rozdzielił rośliny jednoroczne i byliny.	rozdzielił łąki naturalne i stworzone przez człowieka.
44. Rośliny uprawne	wymienia produkty otrzymywane z poszczególnych zbóż; wymienia produkty otrzymywane z ziemniaków	rozpoznaje zboża uprawiane w Polsce; nazywa rośliny oleiste; podaje przykłady roślin warzywnych.	określa cel tworzenia pól uprawnych; opisuje zastosowanie i wykorzystanie różnych rodzajów i różnych części roślin.	wskazuje różnice między polem uprawnym a łąką; opisuje wykorzystanie i zastosowanie roślin włóknodajnych.	wyjaśnia, co to są rośliny zbożowe, okopowe, oleiste.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	i buraków cukrowych.				
45. Wody stojące i płynące	wymienia wody występujące w najbliższej okolicy; podaje przykłady wód płynących i stojących.	podaje przykłady zbiorników sztucznych i naturalnych; omawia wykorzystanie wód płynących i stojących.	wyjaśnia pojęcia: <i>bagno, staw, jezioro</i>; wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki; opisuje rzekę w najbliższej okolicy.	rozpoznaje w terenie wody powierzchniowe w najbliższej okolicy i podaje ich nazwy; wyjaśnia, co to jest nurt rzeki; opisuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne i rozpoznaje je w terenie.	charakteryzuje wpływ różnych czynników na wody powierzchniowe; opisuje skutki powodzi; opisuje działalność rzeki (żłobienie koryta, podmywanie brzegów, transport piasku i inne).
46. Warunki życia w wodzie	wymienia korzyści, jakie daje organizmom środowisko wodne.	wskazuje najważniejsze przystosowania ryb do życia w środowisku wodnym.	wykazuje różnice w warunkach życia w wodzie i na lądzie.	opisuje ogólnie proces wymiany gazowej u ryby.	wyjaśnia zasadę działania pęcherza pławnego.
47. Organizmy słodkowodne	podaje przykłady ryb słodkowodnych występujących w Polsce.	podaje przykłady słodkowodnych zwierząt (innych niż ryby) żyjących w Polsce.	omawia strefy występowania roślin w jeziorze.	określa, czym jest plankton i jakie jest jego znaczenie.	na wybranych przykładach przedstawia przystosowania roślin do życia w wodzie.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
48. Podsumowanie działu 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 35–47.				
Dział 6. Krajobraz najbliższej okolicy (odpowiada treściom kształcenia z działu VII z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)					
49. Wpływ działalności człowieka na krajobraz	opisuje dzisiejszy wygląd krajobrazu w mieście i na wsi; wymienia obiekty budowlane wykonane przez człowieka wpływające na krajobraz.	opisuje, jak wyglądał krajobraz przed setkami lat (na podstawie ryciny) i czym zajmowali się ludzie; omawia, jakie zmiany krajobrazu następowały w ciągu stuleci pod wpływem działalności człowieka.	wyjaśnia, dlaczego krajobrazów naturalnych na Ziemi jest niewiele; porównuje krajobraz miejski i wiejski; opisuje krajobrazy zdewastowane przez człowieka, np. tereny kopalń odkrywkowych.	podaje przykłady krajobrazów naturalnych i uzasadnia ich zakwalifikowanie do danego typu krajobrazów; wyjaśnia, dlaczego krajobraz rolniczy zalicza się do krajobrazów częściowo przekształconych.	podaje przykłady zmian krajobrazu na skutek gwałtownego rozwoju przemysłu w XIX w.; wyjaśnia, na czym polega rekultywacja krajobrazu.
50. Krajobraz wsi i miasta	wymienia składniki krajobrazu wiejskiego i miejskiego.	charakteryzuje krajobraz wiejski i miejski.	uzasadnia zależność krajobrazu rolniczego od pór roku.	porównuje krajobrazy rolnicze nizinne i górskie; porównuje krajobrazy dużego i małego miasta.	definiuje pojęcia: <i>krajobraz rolniczy</i> i <i>krajobraz miejski</i>.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
51. Krajobraz antropogeniczny	• podaje przykłady krajobrazów antropogenicznych; • wymienia składniki krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy.	• opisuje elementy krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy.	• opisuje wybrany typ krajobrazu antropogenicznego.	• uzasadnia przywracanie wartości użytkowych i przyrodniczych terenom zdegradowanym.	• wyjaśnia różnice między pojęciami <i>rewitalizacja</i> i <i>rekultywacja</i>.
52. Krajobraz okolicy dawniej i dziś	• wymienia składniki krajobrazu najbliższej okolicy.	• rozróżnia aktualne i dawne elementy krajobrazu najbliższej okolicy.	• opisuje krajobraz najbliższej okolicy.	• wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości.	• prezentuje krajobraz okolicy na nośnikach cyfrowych.
53. Obiekty chronione w najbliższej okolicy	• wymienia formy ochrony przyrody w Polsce; • podaje przykład parku narodowego położonego najbliżej miejsca zamieszkania i wskazuje go na mapie; • opisuje podstawowe zasady zachowania się na terenie parku narodowego; • podaje możliwości ochrony przyrody przez	• charakteryzuje sposoby ochrony przyrody w Polsce, • wyjaśnia co oznacza skrót LOP.	• podaje przykłady rezerwatów przyrody i pomników przyrody w Polsce; • wskazuje miejsca w najbliższej okolicy zasługujące na ochronę i uzasadnia swój wybór.	• opisuje zadania szkolnego koła Ligi Ochrony Przyrody.	• uzasadnia, że ochrona przyrody ma w Polsce długą tradycję.

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:		Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	ucznia klasy 4.				
54. Podsumowanie działu 6. Krajobraz najbliższej okolicy	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 49–53.				

AUTORZY: Ewa Gromek, Ewa Kłos, Wawrzyniec Kofta, Ewa Laskowska, Andrzej Melson